

Nieuwsbrief SR Updates - Nummer 11, 2017

Nummer 11, 2017

Redactie: prof. mr. J.S. Nan en mr. C.L. van der Vis.

INHOUDSOPGAVE

Hoge Raad

[Hoge Raad, ECLI:NL:HR:2017:473](#) 21-03-2017

[Hoge Raad, ECLI:NL:HR:2017:478](#) 21-03-2017

[Hoge Raad, ECLI:NL:HR:2017:467](#) 21-03-2017

[Hoge Raad, ECLI:NL:HR:2017:479](#) 21-03-2017

[Hoge Raad, ECLI:NL:HR:2017:477](#) 21-03-2017

[Hoge Raad, ECLI:NL:HR:2017:469](#) 21-03-2017

[Hoge Raad, ECLI:NL:HR:2017:464](#) 21-03-2017

[Hoge Raad, ECLI:NL:HR:2017:468](#) 21-03-2017

[Hoge Raad, ECLI:NL:HR:2017:463](#) 21-03-2017

[Hoge Raad, ECLI:NL:HR:2017:476](#) 21-03-2017

[Hoge Raad, ECLI:NL:HR:2017:462](#) 17-03-2017

RECHTSPRAAK

Slagende klachten met betrekking tot de strafverzwarende omstandigheid van artikel 43a Sr en kennelijk leugenachtige verklaringen van getuige en verdachte.

De advocaat-generaal T.N.B.M. Spronken heeft geconcludeerd tot vernietiging van de bestreden uitspraak, maar uitsluitend wat betreft de beslissingen ten aanzien van het onder 1 tenlastegelegde en de strafoplegging, tot terugwijzing van de zaak naar het hof teneinde in zoverre op het bestaande hoger beroep opnieuw te worden berecht en afgedaan, en tot verwerping van het beroep voor het overige.

Het middel klaagt dat de tenlastegelegde en bewezenverklaarde strafverzwarende omstandigheid van artikel 43a Sr niet uit de gebezigde bewijsmiddelen kan worden afgeleid.

Het hof heeft het bewezenverklaarde, zoals weergegeven onder 2.1, gekwalificeerd als 'diefstal, voorafgegaan en vergezeld van geweld en bedreiging met geweld tegen personen, gepleegd met het oogmerk om die diefstal voor te bereiden en gemakkelijk te maken, terwijl het feit wordt gepleegd door twee of meer verenigde personen, terwijl tijdens het plegen van het misdrijf nog geen vijf jaren zijn verlopen sedert een vroegere veroordeling van de schuldige tot gevangenisstraf wegens een daaraan soortgelijk misdrijf in kracht van gewijsde is gegaan' en heeft de verdachte ter zake van dit feit veroordeeld tot een gevangenisstraf van twaalf jaren.

In artikel 43a Sr is bepaald dat - voor zover hier van belang - de op een misdrijf gestelde vrijheidsstraf met een derde kan worden verhoogd indien tijdens het plegen van het misdrijf nog geen vijf jaren zijn verlopen sedert een vroegere veroordeling tot gevangenisstraf wegens een daaraan soortgelijk misdrijf in kracht van gewijsde is gegaan. Artikel 43a Sr kan dus niet worden toegepast na een vroegere veroordeling tot een andere straf dan gevangenisstraf, zoals jeugddetentie. Voorts kan de in artikel 43a Sr voorziene grond voor strafverzwaring bij de strafoplegging slechts in aanmerking worden genomen indien zij – zonodig alsnog op de voet van artikel 312 Sv – aan de verdachte is tenlastegelegd en door middel van wettige bewijsmiddelen is bewezen.

Aangezien de bewezenverklaring, voor zover inhoudende dat 'tijdens het plegen van dit

misdrijf nog geen vijf jaren zijn verlopen sedert een vroegere veroordeling van verdachte tot een gevangenisstraf wegens een daaraan soortgelijk misdrijf in kracht van gewijsde is gegaan', niet kan worden afgeleid uit de gebezigde bewijsmiddelen, is de bestreden uitspraak in zoverre niet naar de eis der wet met redenen omkleed. Het middel is dus terecht voorgesteld.

Dit behoeft evenwel niet tot cassatie te leiden wegens gebrek aan voldoende rechtens te respecteren belang. Daarbij neemt de Hoge Raad in aanmerking dat een hernieuwde behandeling van de zaak niet tot een andere uitkomst ten aanzien van de bewezenverklaring zal leiden, nu het gewraakte onderdeel van de bewezenverklaring kan worden afgeleid uit het ter terechtzitting van 10 augustus 2015 aan de verdachte voorgehouden Uittreksel Justitiële Documentatie betreffende verdachte van 20 juli 2015, zoals weergegeven in de conclusie van de advocaat-generaal onder 10.5.2.

Het middel klaagt dat het hof ten onrechte als bewijsmiddel 35 een leugenachtige verklaring van een getuige, medeverdachte [medeverdachte] , tot het bewijs heeft gebezigd.

Vooropgesteld moet worden dat aan een leugenachtige verklaring van een getuige geen redengevende kracht kan worden toegekend. Dat is niet anders indien die getuige een medeverdachte is.

Het hof heeft als bewijsmiddel 35 een verklaring van de medeverdachte [medeverdachte] voor het bewijs gebruikt die het evenwel blijkens de nadere bewijsoverweging in de aanvulling op het verkorte arrest als bedoeld in artikel 365a lid 2 Sv uitdrukkelijk als kennelijk leugenachtig heeft aangemerkt. Gelet op hetgeen onder 5.2 is vooropgesteld heeft het hof dat ten onrechte gedaan. Het middel klaagt daarover terecht.

Dit behoeft evenwel niet tot cassatie te leiden, nu dit onderdeel van de bewijsvoering slechts van ondergeschikte betekenis is, mede in aanmerking genomen dat de betrokkenheid van de verdachte en de medeverdachte [medeverdachte] bij de gewapende overval in Zoetermeer kan worden afgeleid uit de overige bewijsmiddelen, in het bijzonder de bewijsmiddelen 14, 28, 31 en 40.

Het middel klaagt dat 's hofs oordeel dat de als bewijsmiddel 41 gebezigde verklaring van de verdachte als kennelijk leugenachtig dient te worden aangemerkt, onvoldoende met redenen is omkleed.

Een verklaring van de verdachte die naar het oordeel van de rechter kennelijk leugenachtig is en afgelegd om de waarheid te bemantelen, mag tot het bewijs worden gebezigd. Zodanig oordeel zal dan wel voldoende grondslag moeten vinden in vastgestelde feiten en omstandigheden, vervat in een of meer andere voor het bewijs gebezigde bewijsmiddelen. Tot

bedoelde andere bewijsmiddelen kunnen in ieder geval niet worden gerekend bewijsmiddelen, inhoudende verklaringen van de verdachte zelf of van andere personen die slechts behelzen hetgeen de verdachte hun heeft meegedeeld. Ook de omstandigheid dat de verdachte heeft geweigerd omtrent het desbetreffende punt een verklaring te geven, kan niet mede ten grondslag worden gelegd aan het oordeel dat de tot het bewijs gebezigde verklaring van de verdachte kennelijk leugenachtig is en is afgelegd om de waarheid te bemantelen.

Voor zover aan het middel de opvatting ten grondslag ligt dat de feitenrechter bij zijn oordeel omtrent de kennelijke leugenachtigheid van de verklaring van de verdachte gehouden is aan te geven in welk(e) specifieke bewijsmiddel(en) dat oordeel zijn grondslag vindt, stelt het een eis die het recht niet kent, ook al komt een dergelijke werkwijze op zichzelf de inzichtelijkheid van de bewijsvoering wel ten goede.

In het onderhavige geval heeft het hof zijn oordeel dat de als bewijsmiddel 41 gebezigde verklaring van de verdachte leugenachtig is, gegrond op 'het in deze gebezigde overige bewijs en hetgeen het hof in het arrest op dit punt heeft overwogen'. Dat oordeel is, gelet op de gebezigde bewijsvoering en hetgeen onder 6.2 en 6.3 is vooropgesteld, niet zonder meer begrijpelijk. Het middel klaagt daarover terecht.

Dit behoeft evenwel niet tot cassatie te leiden wegens gebrek aan voldoende rechtens te respecteren belang. Gelet op de gebezigde bewijsvoering is de bewezenverklaring wat betreft het (mede)daderschap van de verdachte, ook met weglating van dit onderdeel van de bewijsvoering, toereikend gemotiveerd.

Het middel klaagt dat de redelijke termijn als bedoeld in artikel 6 lid 1 EVRM in de cassatiefase is overschreden omdat de stukken te laat door het hof zijn ingezonden.

Het middel is gegrond. Voorts doet de Hoge Raad in deze zaak waarin de verdachte zich in voorlopige hechtenis bevindt, uitspraak nadat meer dan zestien maanden zijn verstreken na het instellen van het cassatieberoep. Een en ander brengt mee dat de redelijke termijn als bedoeld in artikel 6 lid 1 EVRM is overschreden. Dit moet leiden tot vermindering van de aan de verdachte opgelegde gevangenisstraf van twaalf jaren.

De Hoge Raad vernietigt de bestreden uitspraak, maar uitsluitend wat betreft de duur van de opgelegde gevangenisstraf, vermindert deze in die zin dat deze elf jaren en negen maanden behoort en verwerpt het beroep voor het overige.

Instantie: Hoge Raad

Datum uitspraak: 21-03-2017

ECLI: ECLI:NL:HR:2017:467

Zaaknummer: 15/04110

Rechters: A.J.A. van Dorst, J. de Hullu en M.J. Borgers

Advocaten: R.J. Baumgardt

Wetsartikelen: 43a Sr

RECHTSPRAAK

Het hof had moeten doen blijken te hebben onderzocht of - bij ontstentenis van de raadsman - de bij de mondelinge behandeling van het uitleveringsverzoek verschenen opgeëiste persoon het verlangen had zich door de reeds toegevoegde raadsman te laten bijstaan of zich van een nieuwe raadsman te voorzien.

Het middel klaagt dat het hof ten onrechte niet een raadsman heeft toegevoegd aan de opgeëiste persoon.

Blijkens het proces-verbaal van de mondelinge behandeling van het verzoek tot uitlevering was de opgeëiste persoon ten tijde van die behandeling uit anderen hoofde gedetineerd. Uit dat proces-verbaal blijkt niet dat de aldaar verschenen opgeëiste persoon door een raadsman is bijgestaan noch dat de voorzitter van het hof een last tot toevoeging van een raadsman heeft gegeven, zodat het ervoor moet worden gehouden dat zulks niet is geschied, terwijl evenmin blijkt dat de opgeëiste persoon geen prijs stelde op rechtsbijstand.

Het Uitleveringsbesluit kent niet een bepaling als artikel 24 lid 3 UW inhoudende dat, ingeval de opgeëiste persoon geen raadsman heeft, de voorzitter van het gerecht ambtshalve een last tot aanwijzing van een raadsman geeft.

Uit de parlementaire geschiedenis van - thans - de Rijkswet cassatierechtspraak in uitleveringszaken voor Aruba, Curaçao en Sint Maarten volgt dat de rijkswetgever zoveel mogelijk heeft willen aansluiten bij het systeem van het Nederlandse uitleveringsrecht en met name ook bij de jurisprudentie van de Hoge Raad.

Tegen de achtergrond van deze wetsgeschiedenis moet worden aangenomen dat onder de vigeur van voormeld Uitleveringsbesluit de voorzitter van het hof gehouden is een last tot aanwijzing van een raadsman te geven ingeval de opgeëiste persoon geen raadsman heeft.

Het in het belang van de opgeëiste persoon gegeven voorschrift vervat in artikel 24 lid 3 UW is van zo wezenlijke betekenis dat, al wordt dit niet uitdrukkelijk in het Uitleveringsbesluit bepaald, de niet-nakoming daarvan geacht moet worden aan een geldige behandeling van het

uitleveringsverzoek in de weg te staan.

Indien het hof heeft geoordeeld dat het Uitleveringsbesluit niet een gehoudenheid inhoudt als hiervoor onder 3.6 weergegeven, klaagt het middel daarover terecht.

Indien het hof ervan is uitgegaan dat reeds een last tot toevoeging van een raadsman was gegeven omdat de opgeëiste persoon uit anderen hoofde was gedetineerd, geldt het volgende. Gelet op hetgeen hiervoor onder 3.6 is overwogen en in aanmerking genomen dat artikel 44 Sv in artikel 45a lid 1 UW van overeenkomstige toepassing is verklaard, is artikel 44 lid 1 Sv, dat grotendeels dezelfde inhoud heeft als artikel 65 lid 1 Sv Curaçao, ook in de onderhavige zaak van belang.

De Hoge Raad heeft in zijn arrest van 11 oktober 2005, ECLI:NL:HR:2005:AU2694, geoordeeld dat artikel 45 lid 1 (oud) Sv - thans artikel 44 lid 1 Sv - aldus moet worden uitgelegd dat bij verhindering of ontstentenis van de toegevoegde raadsman in de regel aan de verdachte een andere raadsman moet worden toegevoegd en dat daarvan slechts in bijzondere gevallen kan worden afgezien.

Gelet hierop en in aanmerking genomen de onder 3.2 vermelde omstandigheden had het hof moeten doen blijken te hebben onderzocht of de bij de mondelinge behandeling van het uitleveringsverzoek verschenen opgeëiste persoon het verlangen had zich door de reeds toegevoegde raadsman te laten bijstaan of zich van een nieuwe raadsman te voorzien. Voor zover het middel daarover klaagt, is het eveneens terecht voorgesteld.

De Hoge Raad vernietigt de bestreden uitspraak en wijst de zaak terug naar het Gemeenschappelijk Hof van Justitie, opdat opnieuw zal worden beslist op het verzoek tot uitlevering van de opgeëiste persoon.

Instantie: Hoge Raad

Datum uitspraak: 21-03-2017

ECLI: ECLI:NL:HR:2017:464

Zaaknummer: 16/01894

Rechters: A.J.A. van Dorst, E.S.G.N.A.I. van de Griend en E.F. Faase

Advocaten: C. Reijntjes-Wendenburg

Wetsartikelen: 24 UW en 14 Uitleveringsbesluit Aruba, Curaçao en Sint Maarten

RECHTSPRAAK

Slagende klacht dat het onderzoek ter terechtzitting aan nietigheid lijdt doordat het hof de raadvrouw van verdachte heeft beperkt in het voeren van het woord tot verdediging.

Het middel klaagt dat het onderzoek ter terechtzitting aan nietigheid lijdt doordat het hof de raadvrouw van de verdachte heeft beperkt in het voeren van het woord tot verdediging.

In aanmerking genomen

dat het hof kennelijk niet meer dan een uur had uitgetrokken voor de behandeling van de zaak, dat uit niets blijkt dat die behandelingsduur dan wel de aan de raadvrouw toegedachte spreektijd tijdig voor de terechtzitting aan haar kenbaar is gemaakt, dat blijkens het proces-verbaal van de terechtzitting, alvorens de raadvrouw haar pleidooi kon aanvangen, de procureur-generaal zijn op schrift gestelde requisitoir integraal heeft kunnen voordragen,

en voorts gelet op de aard en de ernst van het tenlastegelegde, mede tot uitdrukking komend in de vordering van de procureur-generaal tot bevestiging van het vonnis waarbij de verdachte was veroordeeld tot een gevangenisstraf van twintig jaren, en de door het hof opgelegde gevangenisstraf van zestien jaren, is de onderhavige gang van zaken onverenigbaar met voormelde regel dat een raadsman het recht heeft bij pleidooi aan te voeren wat hem in het belang van de verdediging dienstig voorkomt. Deze regel is van zo grote betekenis dat niet-nakoming daarvan in het algemeen leidt tot nietigheid van het onderzoek. De redenen die het hof heeft opgeven voor het bekorten van het pleidooi, dat 'er nog een andere zaak voor behandeling op de rol staat en het Hof (...) een vlucht moet (...) halen', zijn in de onderhavige zaak ontoereikend voor een andersluidend oordeel.

Het middel is terecht voorgesteld.

De Hoge Raad vernietigt de bestreden uitspraak - voor zover aan zijn oordeel onderworpen - en wijst de zaak terug naar het Gemeenschappelijk Hof van Justitie, opdat de zaak in zoverre op het bestaande hoger beroep opnieuw wordt berecht en afgedaan.

Instantie: Hoge Raad

Datum uitspraak: 21-03-2017

ECLI: ECLI:NL:HR:2017:468

Zaaknummer: 16/00444

Rechters: A.J.A. van Dorst, J. de Hullu en E.F. Faase

Advocaten: G. Spong

Wetsartikelen: 353 Sv en 373 Sv

RECHTSPRAAK

Slagende klacht dat 's hofs verwerping van het ter terechtzitting gevoerde verweer dat de Aanwijzing afpakken (Stcrt. 2013, 35782), aan de toewijzing van de vordering tot ontneming van het wederrechtelijk verkregen voordeel in de weg staat.

Het middel richt zich tegen 's hofs verwerping van het ter terechtzitting van het hof gevoerde verweer dat de Aanwijzing afpakken (Stcrt. 2013, 35782) aan de toewijzing van de vordering tot ontneming van wederrechtelijk verkregen voordeel in de weg staat.

De Aanwijzing afpakken, waarop de raadsman van de betrokkene een beroep heeft gedaan, is in werking getreden op 1 januari 2014. Op die datum is vervallen de Aanwijzing Ontneming, Stcrt. 2009, 40 (hierna: de Aanwijzing), die gold ten tijde van het instellen van de ontnemingsvordering. De Aanwijzing luidt - voor zover hier van belang - als volgt:

'In beginsel wordt het louter uit sociale zekerheidsfraude bestaande wederrechtelijk verkregen voordeel niet ontnomen op grond van artikel 36e Sr, omdat de Gemeentelijke Sociale Diensten en het Uitvoeringsinstituut Werknemersverzekeringen (UWV) een terugvorderingsbevoegdheid hebben met betrekking tot ten onrechte ontvangen uitkeringen. In gevallen waarin deze terugvordering geheel of gedeeltelijk achterwege blijft, kan de ontnemingsvordering wel worden ingesteld.'

Bij de beoordeling van het middel moet worden vooropgesteld dat regels die zijn vervat in voormelde Aanwijzing, moeten worden beschouwd als recht in de zin van artikel 79 RO. Deze op de uitoefening van het beleid van het Openbaar Ministerie betrekking hebbende en behoorlijk bekend gemaakte regels kunnen weliswaar niet gelden als algemeen verbindende voorschriften omdat zij niet krachtens enige wetgevende bevoegdheid zijn gegeven, maar binden wel het Openbaar Ministerie op grond van beginselen van een behoorlijke procesorde en lenen zich naar hun aard en strekking ertoe jegens de betrokkenen als rechtsregels te worden toegepast (vgl. HR 19 juni 1990, ECLI:NL:HR:1990: ZC8556, NJ 1991/119).

De hiervoor weergegeven Aanwijzing Ontneming houdt in dat uit sociale zekerheidsfraude bestaand wederrechtelijk verkregen voordeel in beginsel niet ontnomen wordt op grond van

artikel 36e Sr, als de gemeentelijke sociale dienst van zijn terugvorderingsbevoegdheid gebruik heeft gemaakt. Anders dan het hof kennelijk tot uitgangspunt heeft genomen, houdt de Aanwijzing niet in dat indien de betrokkene het door de gemeentelijke sociale dienst teruggevorderde bedrag (nog) niet heeft betaald, kan worden afgeweken van het in de Aanwijzing geformuleerde uitgangspunt. Gelet hierop is het oordeel van het hof dat 'hetgeen de verdediging heeft aangevoerd geen reden [is] om de vordering af te wijzen', nu '[a]llereerst niet [is] gebleken dat het bedrag van het wederrechtelijk voordeel reeds aan de gemeente is terugbetaald' en dat 'de veroordeelde, indien dat in de toekomst wel zou geschieden, op grond van artikel 577b, tweede lid, van het Wetboek van Strafvordering [kan] verzoeken om vermindering of kwijtschelding van het vastgestelde bedrag', niet zonder meer begrijpelijk.

Het middel slaagt.

De Hoge Raad vernietigt de bestreden uitspraak en wijst de zaak terug naar het Gerechtshof 's-Hertogenbosch, opdat de zaak op het bestaande hoger beroep opnieuw wordt berecht en afgedaan.

Instantie: Hoge Raad

Datum uitspraak: 21-03-2017

ECLI: ECLI:NL:HR:2017:477

Zaaknummer: 16/02600

Rechters: W.A.M. van Schendel, H.A.G. Splinter-van Kan en Y. Buruma

Advocaten: S. Ikiz

Wetsartikelen: 79 RO

RECHTSPRAAK

Voor het antwoord op de vraag of een goed in beslag is genomen, is niet doorslaggevend of dat goed is vermeld op de kennisgeving van inbeslagname of het proces-verbaal van bevindingen dat is opgesteld naar aanleiding van de doorzoeking of op de lijst van inbeslaggenomen goederen die de rechter-commissaris heeft opgesteld.

De advocaat-generaal W.H. Vellinga heeft geconcludeerd tot vernietiging van de bestreden beschikking en tot terugwijzing van de zaak naar de Rechtbank Den Haag teneinde op het bestaande klaagschrift opnieuw te worden behandeld en afgedaan.

Het namens de klager ingediende klaagschrift strekt tot teruggave van een bedrag van € 600 en een geldbedrag van € 430. De klager stelt dat deze geldbedragen, die op 15 juli 2015 door de politie in beslag zijn genomen, hem toekomen.

Het middel klaagt over de ongegrondverklaring van het klaagschrift voor zover dat betrekking heeft op het geldbedrag van € 600.

In de overwegingen van de rechtbank ligt als haar - juiste - oordeel besloten dat voor het antwoord op de vraag of een goed in beslag is genomen, niet doorslaggevend is of dat goed is vermeld op de kennisgeving van inbeslagname of in het proces-verbaal van bevindingen dat is opgesteld naar aanleiding van de doorzoeking of op de lijst van inbeslaggenomen goederen die de rechter-commissaris heeft opgesteld. De rechtbank heeft overwogen dat overigens niet is gebleken dat het bedrag van € 600 in beslag is genomen. Dat oordeel is evenwel, gelet op hetgeen namens de klager is aangevoerd, niet zonder meer begrijpelijk.

Het middel slaagt.

Het middel behelst de klacht dat de ongegrondverklaring van het klaagschrift voor zover dat betrekking heeft op het geldbedrag van € 430 ontoereikend is gemotiveerd.

De klager heeft aan zijn stelling dat het in beslag genomen en verbeurdverklaarde geldbedrag van € 430 hem toebehoort, het volgende ten grondslag gelegd. Dat geldbedrag is niet

afkomstig uit de jas van zijn zoon [betrokkene 1] , maar uit de jas die naast de jas van [betrokkene 1] aan de kapstok hing. De rechtbank heeft, in aanmerking genomen het proces-verbaal van bevindingen, dat laatste - niet onbegrijpelijk - niet aannemelijk geacht. Daarop stuit het middel af.

De Hoge Raad vernietigt de bestreden beschikking maar uitsluitend wat betreft de beslissing omtrent het inbeslaggenomen geldbedrag van € 600, wijst de zaak terug naar de Rechtbank Den Haag, opdat de zaak in zoverre op het bestaande klaagschrift opnieuw wordt behandeld en afgedaan en verwerpt het beroep voor het overige.

Instantie: Hoge Raad

Datum uitspraak: 21-03-2017

ECLI: ECLI:NL:HR:2017:479

Zaaknummer: 16/01158

Rechters: W.A.M. van Schendel, H.A.G. Splinter-van Kan en A.L.J. van Strien

Advocaten: R.A.J. Verploegh

Wetsartikelen: 552b Sv

RECHTSPRAAK

Slagende klacht dat 's hofs verwerping van het ter terechtzitting gevoerde verweer dat de Aanwijzing afpakken (Stcrt. 2013, 35782) aan de toewijzing van de vordering tot ontneming van het wederrechtelijk verkregen voordeel in de weg staat.

Het middel richt zich tegen 's hofs verwerping van het ter terechtzitting van het hof gevoerde verweer dat de Aanwijzing afpakken (Stcrt. 2013, 35782), aan de toewijzing van de vordering tot ontneming van wederrechtelijk verkregen voordeel in de weg staat.

Bij de beoordeling van het middel moet worden vooropgesteld dat regels die zijn vervat in voormelde Aanwijzing, moeten worden beschouwd als recht in de zin van artikel 79 RO. Deze op de uitoefening van het beleid van het Openbaar Ministerie betrekking hebbende en behoorlijk bekend gemaakte regels kunnen weliswaar niet gelden als algemeen verbindende voorschriften omdat zij niet krachtens enige wetgevende bevoegdheid zijn gegeven, maar binden wel het Openbaar Ministerie op grond van beginselen van een behoorlijke procesorde en lenen zich naar hun aard en strekking ertoe jegens de betrokkenen als rechtsregels te worden toegepast (vgl. HR 19 juni 1990, ECLI:NL:HR:1990: ZC8556, NJ 1991/119).

De hiervoor weergegeven Aanwijzing Ontneming houdt in dat uit sociale zekerheidsfraude bestaand wederrechtelijk verkregen voordeel in beginsel niet ontnomen wordt op grond van artikel 36e Sr, als de gemeentelijke sociale dienst van zijn terugvorderingsbevoegdheid gebruik heeft gemaakt. Anders dan het hof kennelijk tot uitgangspunt heeft genomen, houdt de Aanwijzing niet in dat indien de betrokkene het door de gemeentelijke sociale dienst teruggevorderde bedrag (nog) niet heeft betaald, kan worden afgeweken van het in de Aanwijzing geformuleerde uitgangspunt. Gelet hierop is het oordeel van het hof dat 'hetgeen de verdediging heeft aangevoerd geen reden [is] om de vordering af te wijzen', nu '[a]llereerst niet [is] gebleken dat het bedrag van het wederrechtelijk voordeel reeds aan de gemeente is terugbetaald' en dat 'de veroordeelde, indien dat in de toekomst wel zou geschieden, op grond van artikel 577b, tweede lid, van het Wetboek van Strafvordering [kan] verzoeken om vermindering of kwijtschelding van het vastgestelde bedrag', niet zonder meer begrijpelijk.

Het middel slaagt.

De Hoge Raad vernietigt de bestreden uitspraak en wijst de zaak terug naar het Gerechtshof 's-Hertogenbosch, opdat de zaak op het bestaande hoger beroep opnieuw wordt berecht en afgedaan.

Instantie: Hoge Raad

Datum uitspraak: 21-03-2017

ECLI: ECLI:NL:HR:2017:478

Zaaknummer: 16/02602

Rechters: W.A.M. van Schendel, H.A.G. Splinter-van Kan en Y. Buruma

Advocaten: S. Ikiz

Wetsartikelen: 79 RO

RECHTSPRAAK

Slagende klacht dat het oordeel van het hof met betrekking tot de verbeurdverklaring van de inbeslaggenomen voorwerpen ontoereikend is gemotiveerd.

Het middel klaagt over de verbeurdverklaring van een inbeslaggenomen kniptang en (brood)mes.

In aanmerking genomen hetgeen ten laste van de verdachte is bewezenverklaard en mede gelet op hetgeen het hof blijkens de gebezigde bewijsmiddelen dienaangaande heeft vastgesteld, is het oordeel van het hof dat het bewezenverklaarde met behulp van de in het middel bedoelde voorwerpen is begaan en voorbereid, zonder nadere, doch ontbrekende motivering niet begrijpelijk.

Het middel is terecht voorgesteld. De Hoge Raad zal om redenen van doelmatigheid de zaak zelf afdoen.

Het middel klaagt dat de redelijke termijn als bedoeld in artikel 6 lid 1 EVRM in de cassatiefase is overschreden omdat de stukken te laat door het hof zijn ingezonden.

Het middel is gegrond. Voorts doet de Hoge Raad uitspraak nadat meer dan twee jaren zijn verstreken na het instellen van het cassatieberoep. Een en ander brengt mee dat de redelijke termijn als bedoeld in artikel 6 lid 1 EVRM is overschreden. Dit moet leiden tot vermindering van de aan de verdachte opgelegde gevangenisstraf van twee maanden.

De Hoge Raad vernietigt de bestreden uitspraak, maar uitsluitend wat betreft de verbeurdverklaring van voormelde kniptang en (brood)mes alsmede wat betreft de duur van de opgelegde gevangenisstraf, gelast de teruggave van voormelde voorwerpen aan de verdachte, vermindert de opgelegde gevangenisstraf in die zin dat deze een maand en drie weken beloopt en verwerpt het beroep voor het overige.

Instantie: Hoge Raad

Datum uitspraak: 21-03-2017

ECLI: ECLI:NL:HR:2017:469

Zaaknummer: 16/02361

Rechters: A.J.A. van Dorst, E.S.G.N.A.I. van de Griend en M.J. Borgers

Advocaten: J.J.J. van Rijsbergen

Wetsartikelen: 33a Sr

RECHTSPRAAK

Is de verdachte op de hoogte gekomen van het door de officier van justitie ingestelde hoger beroep?

Het middel klaagt over het oordeel van het hof dat nadat tegen de niet verschenen - in eerste aanleg vrijgesproken - verdachte verstek was verleend met de behandeling kon worden voortgegaan, aangezien niet is kunnen blijken dat de verdachte op de hoogte is gekomen van het door de officier van justitie ingestelde beroep.

Voor zover het middel uitgaat van de opvatting dat het hoger beroep van de officier van justitie aan de verdachte in persoon had moeten worden betekend, faalt het omdat die opvatting onjuist is. In het onderhavige geval doet zich niet de situatie voor als bedoeld in artikel 409 lid 4 Sv nu de verdachte ter terechtzitting in eerste aanleg is verschenen, vergezeld van zijn raadsman.

Zowel in het geval door of namens de verdachte hoger beroep is ingesteld als wanneer het beroep is ingesteld door de officier van justitie dient de rechter rekening te houden met de waarschijnlijkheid dat de verdachte van zijn aanwezigheidsrecht gebruik wil maken (vgl. HR 12 maart 2002, ECLI:NL:HR:2002:AD5163, NJ 2002/317 rov. 3.36). Van de verdachte die een rechtsmiddel heeft ingesteld en die prijs stelt op berechting in hoger beroep op tegenspraak mag worden verwacht dat hij de in het maatschappelijk verkeer gebruikelijke maatregelen neemt om te voorkomen dat de appeldagvaarding hem niet bereikt of de inhoud daarvan niet te zijner kennis komt. Tot zodanige maatregel kan in elk geval worden gerekend dat de verdachte zich bereikbaar houdt voor zijn raadsman - die uit eigen hoofde een afschrift van de appeldagvaarding ontvangt indien hij zich in hoger beroep heeft gesteld of is toegevoegd - opdat de verdachte in voorkomende gevallen (ook) langs die weg van het tijdstip van de behandeling van zijn zaak op de hoogte komt.

Dat mag ook worden gevergd van de verdachte die geen rechtsmiddel heeft aangewend, maar die ervan op de hoogte is dat het Openbaar Ministerie hoger beroep heeft ingesteld (vgl. HR 17 september 2006, ECLI:NL:HR:2006:AW2522, NJ 2006/510).

In het onderhavige geval had de verdachte rekening moeten houden met de mogelijkheid dat

de officier van justitie in hoger beroep zou gaan tegen de vrijspraak in eerste aanleg, zeker nu aldaar door de politierechter aan de officier van justitie is medegedeeld dat zij binnen veertien dagen hoger beroep kon instellen tegen die vrijspraak. Met het oog op de mogelijkheid van hoger beroep door de officier van justitie had de verdachte de in het maatschappelijk verkeer gebruikelijke maatregelen dienen te nemen om te voorkomen dat hij van het instellen daarvan en van de datum van de terechtzitting in hoger beroep onkundig zou blijven. In dat licht bezien en in aanmerking genomen dat de verdachte, die ter terechtzitting in eerste aanleg werd bijgestaan door een raadsman, zich kennelijk niet bereikbaar heeft gehouden voor zijn raadsman, is het in de bestreden uitspraak besloten liggende oordeel van het hof dat aannemelijk is dat de verdachte geen prijs stelt op berechting in zijn tegenwoordigheid en dus vrijwillig afstand heeft gedaan van zijn aanwezigheidsrecht, niet onbegrijpelijk.

Het middel is tevergeefs voorgesteld.

In aanmerking genomen dat en waarom het namens de verdachte voorgestelde middel niet tot cassatie kan leiden, is het in de schriftuur van de raadsman van de verdachte vervatte verzoek tot het stellen van prejudiciële vragen aan het Hof van Justitie van de Europese Unie niet voor inwilliging vatbaar.

De Hoge Raad verwerpt het beroep.

Instantie: Hoge Raad

Datum uitspraak: 21-03-2017

ECLI: ECLI:NL:HR:2017:476

Zaaknummer: 15/05117

Rechters: W.A.M. van Schendel, H.A.G. Splinter-van Kan en E.S.G.N.A.I. van de Griend

Advocaten: S.J. van der Woude

Wetsartikelen: 409 Sv

RECHTSPRAAK

Overzichtsarrest inzake beroep op mensenrechtenschendingen in uitleveringsprocedures.

Het middel klaagt onder meer over het oordeel van het hof dat een voltooide inbreuk op artikel 6 EVRM niet kan leiden tot ontoelaatbaarverklaring van de gevraagde uitlevering ter strafvervolgning.

Het middel klaagt terecht dat 's hofs kennelijke oordeel dat uit HR 4 april 2006, ECLI:NL:HR:2006:AV8326, NJ 2006/408 moet worden afgeleid dat 'een voltooide inbreuk op artikel 6 EVRM' nimmer kan leiden tot ontoelaatbaarverklaring van de gevraagde uitlevering ter strafvervolgning, steunt op een onjuiste lezing van dat arrest. De Hoge Raad vindt hierin aanleiding zijn jurisprudentie met betrekking tot verweren over - kort gezegd - mensenrechtenschendingen in uitleveringszaken op hoofdlijnen samen te vatten.

Uitgangspunt in uitleveringszaken is dat bij de beoordeling van een uitleveringsverzoek dat is gebaseerd op een uitleveringsverdrag, in beginsel moet worden uitgegaan van het vertrouwen dat de verzoekende Staat bij de vervolging en berechting van de opgeëiste persoon de daarop betrekking hebbende fundamentele rechten welke zijn neergelegd in het EVRM en het IVBPR zal respecteren (vgl. HR 8 juli 2003, ECLI:NL:HR:2003:AE5288). Volgens bestendige jurisprudentie van de Hoge Raad is in uitleveringszaken - gelet op het systeem van de Uitleveringswet (hierna: UW), zoals daarvan blijkt uit de artikel 8 en 10 UW, en de geschiedenis van de totstandkoming van die wet - het oordeel omtrent de vraag of de verzochte uitlevering moet worden geweigerd wegens een geground vermoeden dat bij inwilliging van het verzoek de opgeëiste persoon zal worden blootgesteld aan een dreigende inbreuk op zijn fundamentele rechten als bedoeld in onder meer artikel 3 EVRM voorbehouden aan de minister van Veiligheid en Justitie en zal hij bij een bevestigend antwoord het verzoek tot uitlevering moeten afwijzen. Indien evenwel komt vast te staan dat in de zaak waarvoor de uitlevering van de opgeëiste persoon is gevraagd, sprake is van een voltooide inbreuk op zijn fundamentele rechten, is het de uitleveringsrechter die de verzochte uitlevering ontoelaatbaar dient te verklaren. Er bestaat geen goede grond ten aanzien van die bevoegdheidstoedeling anders te oordelen in zaken waarin het Uitleveringsbesluit van Aruba, Curaçao en Sint Maarten van toepassing is, zij het dat het dan de gouverneur is die de taken

en bevoegdheden heeft welke de UW aan de minister toekent.

Bij een beroep op een inbreuk op de fundamentele rechten die de opgeëiste persoon in artikel 6 EVRM zijn toegekend, geldt het volgende.

A. Indien het gaat om een verzoek tot uitlevering ter tenuitvoerlegging van een rechterlijke veroordeling en wordt aangevoerd dat in de zaak die tot die veroordeling heeft geleid, een flagrante inbreuk is gemaakt op artikel 6 lid 1 EVRM, is het aan de uitleveringsrechter te beslissen over de vraag of enig in die verdragsbepaling gegarandeerd recht van de opgeëiste persoon is geschonden. Dit is niet anders indien het gaat om een beroep op een flagrante inbreuk op artikel 14 lid 1 IVBPR. Het gaat hier dus om een beroep op een voltooide flagrante schending van voormelde verdragsbepaling(en).

B. (i) Indien het gaat om een verzoek tot uitlevering ter strafvervolging en wordt aangevoerd dat in de desbetreffende strafzaak inbreuk dreigt te worden gemaakt op artikel 6 lid 1 EVRM en/of artikel 14 lid 1 IVBPR, is het in de regel niet aan de uitleveringsrechter te oordelen over de gegrondheid van zo een beroep op een dreigende mensenrechtenschending. In een dergelijk geval moet in beginsel worden uitgegaan van het vertrouwen dat de verzoekende Staat deze verdragsbepaling(en) zal eerbiedigen. Zo een verweer kan dus niet leiden tot ontoelaatbaarverklaring van de gevraagde uitlevering, zij het dat de uitleveringsrechter in het aangevoerde grond kan vinden de minister in zijn advies als bedoeld in artikel 30 UW, dan wel de gouverneur deelgenoot te maken van zijn opvatting omtrent het aan het uitleveringsverzoek te geven gevolg, waaronder in voorkomende gevallen begrepen het vragen van garanties aan de verzoekende Staat om een dergelijke dreigende schending te voorkomen.

(ii) Op grond van het vertrouwensbeginsel moet voorts worden aangenomen dat het rechtssysteem van de verzoekende Staat de opgeëiste persoon in staat stelt om na diens uitlevering ter strafvervolging een beroep op een mensenrechtenschending voor te leggen aan de rechter van de verzoekende Staat en dat deze daar dan een oordeel over geeft met het oog op de waarborging van het recht van de opgeëiste persoon op een eerlijk proces als bedoeld in artikel 6 lid 1 EVRM en/of artikel 14 lid 1 IVBPR. Daarbij verdient opmerking dat in geval van een uitlevering ter strafvervolging de vraag of inbreuk is gemaakt op het recht van de opgeëiste persoon op een eerlijk proces, in de regel eerst kan worden beantwoord na de uitspraak van de strafrechter in de verzoekende Staat, omdat pas dan kan worden vastgesteld of de mensenrechtenschending niet (meer) vatbaar was voor herstel of compensatie. De uitleveringsrechter kan daarom in de regel niet toekomen aan de inhoudelijke beoordeling van een verweer dat sprake is van een reeds voltooide schending van artikel 6 lid 1 EVRM en/of artikel 14 lid 1 IVBPR.

(iii) Het uitgangspunt dat in de gevallen waarin de uitlevering ter strafvervolging is gevraagd, de uitleveringsrechter in beginsel niet inhoudelijk oordeelt over een beroep op dreigende en/of voltooide mensenrechtenschendingen, kan evenwel uitzondering lijden indien naar aanleiding van een bij de behandeling van het uitleveringsverzoek ter zitting voldoende onderbouwd verweer is komen vast te staan

(a) dat de opgeëiste persoon door zijn uitlevering zal worden blootgesteld aan het risico van een flagrante inbreuk op enig hem ingevolge deze verdragsbepalingen toekomend recht, en tevens

(b) dat hem na zijn uitlevering ter zake van die inbreuk niet een rechtsmiddel als bedoeld in artikel 13 EVRM respectievelijk artikel 2 lid 3 aanhef en onder a IVBPR ten dienste staat.

In zo een geval staat de op de landen van het Koninkrijk rustende verplichting om de uit voormelde verdragsbepaling(en) voortvloeiende rechten van de opgeëiste persoon te verzekeren in de weg aan de nakoming van de verdragsrechtelijke verplichting tot uitlevering. Op grond van voormelde bevoegdheidstoedeling is het derhalve - kort gezegd - de uitleveringsrechter die tot oordelen is geroepen ingeval bij de behandeling van het uitleveringsverzoek ter zitting beroep is gedaan op het (dreigende) risico van een flagrante inbreuk op artikel 6 lid 1 EVRM onderscheidenlijk artikel 14 lid 1 IVBPR, doch uitsluitend indien tevens is aangevoerd dat en waarom de opgeëiste persoon na zijn uitlevering niet een rechtsmiddel als vorenbedoeld ten dienste staat.

Daarbij moet worden aangetekend dat uit de rechtspraak van het EHRM volgt dat niet snel wordt aangenomen dat sprake is van blootstelling aan het risico van een flagrante inbreuk op artikel 6 lid 1 EVRM die moet leiden tot ontoelaatbaarverklaring van de gevraagde uitlevering ter strafvervolging. In dat verband kan worden gewezen op EHRM 17 januari 2012, Othman tegen V.K., nr. 8139/09, NJ 2013/360, rov. 259 waar gevallen zijn opgesomd waarin sprake is van een 'flagrant denial of justice'.

Uit het vorenoverwogene volgt dat het middel terecht klaagt dat het hof het gevoerde verweer op ondeugdelijke gronden heeft verworpen. De gegrondheid van het middel behoeft evenwel niet tot cassatie te leiden omdat het hof het verweer dat de opgeëiste persoon door overheidsfunctionarissen van de verzoekende Staat is uitgelokt tot het begaan van de strafbare feiten waarvoor zijn uitlevering is verzocht (de zogenaemde entrapment defense in het Amerikaanse recht), slechts had kunnen verworpen. Gelet op hetgeen hiervoor in 2.6 sub B onder (ii) is vooropgesteld, komt de uitleveringsrechter immers bij een verzoek tot uitlevering ter strafvervolging in de regel niet toe aan de inhoudelijke beoordeling van een verweer over een reeds voltooide schending van artikel 6 lid 1 EVRM en/of artikel 14 lid 1 IVBPR. Nu door of

namens de opgeëiste persoon niet is aangevoerd dat zich de in 2.6 sub B onder (iii) bedoelde situatie zal voordoen, lijdt die regel in casu geen uitzondering.

De klacht is tevergeefs voorgesteld.

De Hoge Raad verwerpt het beroep.

Instantie: Hoge Raad

Datum uitspraak: 21-03-2017

ECLI: ECLI:NL:HR:2017:463

Zaaknummer: 15/05234

Rechters: A.J.A. van Dorst, H.A.G. Splinter-van Kan, Y. Bururma, E.S.G.N.A.I. van de Griend en E.F. Faase

Advocaten: C. Reijntjes-Wendenburg

Wetsartikelen: 6 EVRM

RECHTSPRAAK

Slagende klacht dat oordeel van het hof dat het door eiser ondergane voorarrest slechts in mindering moet worden gebracht op het onvoorwaardelijk deel van de opgelegde gevangenisstraf en niet tevens in mindering moet worden gebracht op het nog ten uitvoer te leggen voorwaardelijk deel van de gevangenisstraf, getuigt van een onjuiste rechtsopvatting.

Het middel is gericht tegen het oordeel van het hof dat het door [eiser] ondergane voorarrest slechts in mindering moet worden gebracht op het onvoorwaardelijk deel van de opgelegde gevangenisstraf en niet – voor zover de duur van dat voorarrest de duur van het reeds ten uitvoer gelegde onvoorwaardelijk deel van de opgelegde gevangenisstraf overstijgt – tevens in mindering moet worden gebracht op het nog ten uitvoer te leggen voorwaardelijk deel van de opgelegde gevangenisstraf. Het middel betoogt onder meer dat dit oordeel getuigt van een onjuiste rechtsopvatting.

Deze klacht slaagt. De rechter kan bij veroordelingen tot gevangenisstraf als bedoeld in artikel 14a lid 1 en lid 2 Sr bepalen dat de straf of een gedeelte daarvan niet zal worden tenuitvoergelegd. De toepassing van artikel 14a Sr geschiedt onder voorwaarden en de rechter stelt een proeftijd vast. Ingevolge artikel 27 lid 1 Sr heeft de rechter bij het opleggen van tijdelijke vrijheidsstraffen de verplichting te bevelen dat de tijd die door de veroordeelde vóór de tenuitvoerlegging van de uitspraak in voorarrest is doorgebracht, bij de uitvoering van de vrijheidsstraf geheel in mindering zal worden gebracht. Dit bevel tot aftrek van voorarrest ziet ook op de gevangenisstraf ten aanzien waarvan de rechter met toepassing van artikel 14a Sr heeft bepaald dat die straf of een gedeelte daarvan onder voorwaarden niet zal worden tenuitvoergelegd. Dit betekent dat indien de duur van het voorarrest langer is dan de duur van het onvoorwaardelijke deel van de gevangenisstraf en de tenuitvoerlegging wordt bevolen van het voorwaardelijke deel van de gevangenisstraf – welk bevel meebrengt dat het voorwaardelijke deel moet worden tenuitvoergelegd (vgl. HR 27 februari 2015, ECLI:NL:HR:2015:500, NJ 2015/232) –, bij die tenuitvoerlegging het resterende gedeelte van de duur van het voorarrest daarop in mindering moet worden gebracht. In het onderhavige geval

– waarin de gezamenlijke duur van het onvoorwaardelijke deel van de gevangenisstraf en het voorwaardelijke deel van de gevangenisstraf waarvan de tenuitvoerlegging is gelast gelijk is aan de duur van het reeds ondergane voorarrest – brengt dit mee dat aan het bevel tot tenuitvoerlegging van het voorwaardelijke deel van de gevangenisstraf van vier maanden geen (verdere) uitvoering kan worden gegeven.

Het bestreden arrest kan niet in stand blijven. De Hoge Raad kan zelf de zaak afdoen. De gedingstukken laten geen andere conclusie toe dan dat de vordering op grond van het voorgaande op de hierna volgende wijze toewijsbaar is.

De Hoge Raad in het principale beroep: vernietigt het arrest van het Gerechtshof Den Haag van 25 augustus 2015, vernietigt het vonnis van de voorzieningenrechter in de Rechtbank Den Haag van 19 mei 2015, verbiedt de Staat de aan [eiser] bij arrest van 13 december 2012 opgelegde gevangenisstraf verder ten uitvoer te leggen, veroordeelt de Staat in de kosten van de procedure, tot op deze uitspraak aan de zijde [eiser] begroot: in eerste aanleg op € 172,18 aan verschotten en € 816 voor salaris, in hoger beroep op € 405,18 aan verschotten en € 2.682 voor salaris, in cassatie op € 497,37 aan verschotten en € 2.600 voor salaris en in het incidentele beroep: verwerpt het beroep, veroordeelt de Staat in de kosten van de procedure, tot op deze uitspraak aan de zijde van [eiser] begroot op € 68,07 aan verschotten en € 2.200 voor salaris.

Instantie: Hoge Raad

Datum uitspraak: 17-03-2017

ECLI: ECLI:NL:HR:2017:462

Zaaknummer: 15/05092

Rechters: W.A.M. van Schendel, H.A.G. Splinter-van Kan, G. de Groot, V. van den Brink en A.L.J. van Strien

Advocaten: J.W.H. van Wijk en G.C. Nieuwland

RECHTSPRAAK

Falende klacht dat de schatting van het met een hennepkwekerij verkregen wederrechtelijk voordeel ontoereikend is gemotiveerd.

De advocaat-generaal F.W. Bleichrodt heeft geconcludeerd tot vernietiging van de bestreden uitspraak en tot terugwijzing van de zaak naar het Gerechtshof Arnhem-Leeuwarden, zittingsplaats Arnhem, teneinde op het bestaande hoger beroep opnieuw te worden berecht en afgedaan.

Het middel klaagt dat de schatting van het met de hennepkwekerij in het perceel [c-straat 1] te Almelo verkregen wederrechtelijk voordeel, in het licht van het gevoerde verweer, ontoereikend is gemotiveerd.

Het hof heeft geoordeeld dat de betrokkene uit de hennepkwekerij aan [c-straat 1] wederrechtelijk voordeel heeft verkregen, bestaande uit de opbrengst van drie oogsten waaronder - in cassatie niet bestreden - een oogst van begin april 2008 en een oogst van januari 2009. Blijkens het voor het bewijs gebezigde proces-verbaal van verhoor van 19 februari 2009, inhoudende een verklaring van [betrokkene 7], heeft het hof vastgesteld dat de betrokkene in mei 2008 de kwekerij 'voor de tweede keer heeft ingericht'. Het hof heeft aan die vaststelling kennelijk en niet onbegrijpelijk de conclusie verbonden dat de in mei 2008 ingerichte kwekerij tot een oogst - in de periode van januari 2008 tot 14 augustus 2008 de tweede oogst - heeft geleid. Dat oordeel behoeft geen nadere motivering, ook niet in het licht van hetgeen namens de betrokkene ter terechtzitting in hoger beroep is aangevoerd.

Het middel faalt.

De Hoge Raad verwerpt het beroep.

Instantie: Hoge Raad

Datum uitspraak: 21-03-2017

ECLI: ECLI:NL:HR:2017:473

Zaaknummer: 15/04979

Rechters: W.A.M. van Schendel, H.A.G. Splinter-van Kan en Y. Buruma

Advocaten: R.J. Baumgardt

Wetsartikelen: 36e Sr